

**AIIC-Sverige
c/o Gerd Mattsson
Båtbyggargatan 62
120 68 Stockholm**

**Yttrande
2004-05-25**

**Till:
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm**

SOU 2004:15 Tolkförmedling - kvalitet, registrering, tillsyn

Sammanfattning

Lagförslaget

AIIC-Sverige har endast funnit ett problem med förslaget till **Lag om tolkförmedlingar**. Detta problem ligger i den otydlighet som är inbyggd i lagförslagets § 1. Vi föreslår därför en omformulering av texten, så att det tydligt framgår att lagen enbart omfattar kontakttolkar.

Nämnden för offentlig upphandling

Såsom utredningen mycket riktigt påpekar beskriver beställare av tolktjänster inte alltid tillfredställande den tjänst som skall köpas med avseende på bl a kvalitet. Otydligheter i förfrågningsunderlaget, eller okunnighet hos upphandlarna om vilken typ av tolktjänst de egentligen behöver, leder lätt till att priset och inte kvaliteten blir avgörande vid upphandling av såväl kontakt- som konferenstolktjänster. AIIC stödjer förslaget att Nämnden för offentlig upphandling ges i uppdrag att utarbeta rekommendationer för upphandling av tolktjänster, och anser att man då även bör ta konferenstolktjänster i beaktande.

Den svenska tolkmarknaden

Marknaden för tolktjänster präglas av imperfektioner. Hur upphandlingsfrågor hanteras är av största vikt för att snedvridning inte ska uppstå. Vad beträffar kontakttolkning står ett litet antal offentliga institutioner för en mycket stor andel av efterfrågan. Institutionerna använder ramavtal för att upphandla de tolktjänster man kommer att behöva under en viss tidsperiod, vilket betyder att ett enda avtal kan bli avgörande för en tolkförmedlings överlevnad. Det

finns en uppenbar risk för utslagning, framför allt av små och medelstora aktörer. Dessa kan i själva verket vara de bäst skickade att leverera en del av de tjänster som efterfrågas, men de har inte möjlighet att erbjuda det heltäckande paket som ett ramavtal ofta kräver. Detta gäller i än högre grad om kontakt- och konferenstolk-tjänster efterfrågas i en och samma upphandling.

Risken är stor att man inom en kort tidsrymd får en situation med en eller ett par aktörer som totalt dominerar den svenska tolktjänstmarknaden. Det kan knappast gagna god kvalitet och rimliga priser, vilket däremot en fri konkurrens mellan aktörer av olika storlek och med olika specialkompetens gör.

AIIC-Sverige är medveten om vikten av att bringa ordning och reda i kontakttolkningen i Sverige. Svenska myndigheter måste kunna garantera fungerande kontakter mellan myndigheter och enskilda, oavsett vilket språk den enskilde talar. Vid förmedling av tolkar till kommuner, landsting och myndigheter bör kontakttolkförmedlingarna alltid eftersträva att den mest lämpliga kontakttolken engageras för uppdraget.

Vi hoppas att det föreslagna registreringssystemet för tolkförmedlingar kommer att leda till högre kvalitet på tolkningen och till förbättrade arvodesregler och arbetsvillkor för kontakttolkarna. AIIC hyser emellertid en viss oro för att förslaget, helt oavsiktligt, kommer att ge upphov till en situation där de konferenstolkarna som är verksamma i Sverige utestängs från delar av sin hemmamarknad.

AIIC-Sverige

AIIC-Sverige är den nationella sektionen av det internationella konferenstolkförbundet AIIC (Association Internationale des Interprètes de Conférence), och organiserar i Sverige bosatta konferenstolkarna (bilaga 1-3). En övervägande majoritet av de konferenstolkarna som bor i Sverige, och är verksamma såväl nationellt som internationellt, är medlemmar i AIIC. Den svenska sektionen, med för närvarande 29 medlemmar, ingår i AIICs region Norden, tillsammans med Danmark, Norge och Finland med sammanlagt 97 medlemmar. Totalt har AIIC ca 2 600 medlemmar fördelade på 23 regioner. (Vi bifogar vår medlemskatalog för 2003). Nordiska regionen har en ledamot i AIICs världsstyrelse och en ledamot i AIICs förbundsråd.

AIIC bildades 1953 i Paris och har under sin 50-åriga historia utvecklats till den viktigaste förhandlingsparten i alla internationella sammanhang där konferenstolkarna anlitas. AIIC anlitas av ISO som sakkunnig i standardiseringsfrågor (bilaga 4-5) och har heltäckande kollektivavtal med alla viktiga internationella aktörer såsom FN, EU (bilaga 6-7), Europarådet, Interpol och Europol.

Dessutom har AIIC avtal med ett stort antal internationella och europeiska fackliga sekretariat; UNI, IFBWW, IMF, PSI, IUF, ITGLWF, EI, FFI, EPSU (bilaga 8).

I alla ovannämnda fall förhandlar AIIC för samtliga uppdragstagande tolkar, medlemmar såväl som icke-medlemmar. Detta betyder t ex vid förhandlingar med EUs institutioner att AIIC förhandlar avtal om löner och arbetsvillkor för ca 2 000 konferenstolkarna. Dessa kollektivavtal är (på svenskt vis) bindande för såväl konferenstolkarna som de avtalsslutande organisationerna och fackliga sekretariaten.

Förslag

Efter en noggrann genomgång av SOU 2004:15 kan vi med tillfredsställelse konstatera att AIIC-Sverige endast har funnit ett väsentligt problem med förslaget till **Lag om tolkförmedlingar**. Detta problem ligger i den otydlighet som är inbyggd i lagförslagets § 1.

Vi föreslår följande ordalydelse för § 1:

1 § Bestämmelserna i denna lag gäller kontakttolkning, varmed avses tolkning vid den enskildes kontakter med myndigheter och andra samhällsorgan.

eller alternativt:

1 § Med tolktjänst avses kontakttolkning, dvs tolkning mellan olika talade språk mellan en enskild och representanter för en myndighet eller annan statlig eller kommunal verksamhet.

Skulle detta förslag inte vinna gehör, vill vi hänvisa till våra kommentarer under ”Om nuvarande definition § 1 kvarstår”.

Motivering

Oklar definition av tolktjänster

I lagförslagets § 1 definieras tolktjänst som tolkning mellan olika talade språk. Denna definition skulle innebära att konferenstolkar, som även de tolkar mellan talade språk, omfattades av lagen. Utredningen anger på andra håll att syftet inte har varit att täcka konferenstolkning, i sammanfattningen (sidan 17) sägs t ex att lagen skall kvalitetssäkra kontakttolkningen. Kontakttolkning beskrivs i samma stycke som tolkning för en sökande i dennes kontakter med myndighet eller annan statlig eller kommunal verksamhet. Att utredningen inte haft för avsikt att omfatta konferenstolkning sägs också på sidorna 34 och 165.

Det är av yttersta vikt att ha en klar och tydlig gränsdragning av i vilka fall Lagen om tolkförmedlingar skall tillämpas. Tveksamheter om huruvida konferenstolkar omfattas eller inte skulle få förödande konsekvenser för AIICs medlemmar som alla, i större eller mindre utsträckning, direkt eller via konferenstolkförmedling, har uppdrag som konferenstolkar för svenska myndigheter.

AIIC vill betona att:

- **Konferenstolk och kontakttolk är två olika yrken**, med olika utbildningar och olika examina. Det finns t ex inget auktorisationssystem för konferenstolkar. Däremot krävs för att få arbeta som konferenstolk för t ex EU en avslutad konferenstolkutbildning på magisternivå eller motsvarande kvalifikationer, samt att tolken godkänns i särskilda praktiska prov (bilaga 10-12).

- **Språkkombinationer:** Kontakttolkar arbetar alltid mellan svenska och ett främmande språk, medan många av de i Sverige verksamma konferenstolkarna arbetar mellan två främmande språk, till exempel franska och engelska eller engelska och ryska.
- **Konferens- och kontakttolkar använder sig av olika tolktekniker.**

En kontakttolk är utbildad och / eller auktoriserad för att kunna konsekutivtolka en dialog som förs mellan parter. Utredningen noterar på sidan 154 mycket riktigt att auktoriserade kontakttolkar inte testas i simultantolkning vid auktorisationstillfället.

En utbildad konferenstolk ska kunna konsekutivtolka upp till 10 minuter långa tal, utan att talaren gör paus, och är också utbildad och utexaminerad i simultantolkning.

Myndigheters behov av kompetenta konferenstolkar

Det händer att myndigheter upphandlar konferenstolktjänster för konferenser, seminarier eller viktiga internationella besök. Exempel från de tre första månaderna 2004 är:

Regeringskansliet har via upphandling bokat tolkar för Folkmordskonferensen, Rikspolisstyrelsen har haft en upphandling där inte bara kontakt- utan också affärstolkning har efterfrågats och AMS har genomfört en upphandling där man efterfrågat tolkning ”i samband med seminarier, konferenser och studiebesök respektive arbetsbesök”.

Myndigheterna måste i fall som dessa kunna försäkra sig om kompetenta konferenstolkar. Om oklarhet råder från upphandlarnas sida om vart de skall vända sig och vilken typ av tolk de skall efterfråga kan detta få allvarliga konsekvenser.

Risk för otydlighet i förfrågningsunderlag och anbud

AIIC-Sverige anser att det är av yttersta vikt att ett så viktigt lagförslag är helt tydligt. För att undvika begreppsförvirring, framför allt i upphandlingssammanhang, är det viktigt att göra en uttrycklig avgränsning i lagtexten. Det bör inte råda några tveksamheter om att konferenstolkning inte omfattas. Detta måste anges i lagen som sådan eftersom man inte kan förvänta sig att alla som vid något tillfälle skall upphandla konferenstolktjänst sätter sig in i förarbetena till lagen.

Konferenstolkförmedlingar och konferenstolkar skulle missgynnas

Ett upphandlingsförfarande där gränsdragningen är otydlig skulle kunna diskriminera de tolkförmedlingar som uteslutande tillhandahåller konferenstolktjänster. Om dessa inte kan registreras kanske de inte heller tillåts lämna in anbud. Detta är knappast förenligt med utredningens målsättningar, då man i utredningen talar om att så långt som möjligt ge lika förutsättningar för [förmedlingar] att konkurrera med varandra.

I en situation där en myndighet upphandlar från en registrerad [kontakt]tolkförmedling och ber om en auktoriserad tolk för ett konferenstolkuppdrag, finns en risk att konferenstolkarna missgynnas. Konferenstolkarna skulle i en sådan situation inte heller ha någon möjlighet att överklaga upphandlingsbeslutet, eftersom de inte har konkurrerat om anbudet direkt.

Exempel

Det finns redan idag exempel på att okunnighet om vilken typ av tolk som bör efterfrågas har lett till vad vi anser vara olyckliga upphandlingar.

Arbetsmarknadsstyrelsens upphandling av tolktjänster (DN 03-10562-96). Upphandlingen gällde "konsekutiv tolkning och simultan tolkning främst i samband med seminarier, konferenser och studiebesök respektive arbetsbesök". Ingenstans i hela underlagshandlingen efterfrågas konferenstolkningskompetens, dvs kompetensen för just konsekutiv och simultan tolkning. I denna upphandling fanns två anbud. Upphandlingen vanns av en förmedling som i sin lista över tolkar inte har med en enda konferenstolk. Denna förmedling gör nu reklam på sin hemsida genom att säga att man vunnit AMS-upphandlingen av konferenstolkningskompetens.

Rikspolisstyrelsens upphandling avseende ramavtal för tolkförmedling (EKB-639-5955/03). Detta ramavtal gäller i första hand kontakttolkningskompetens, men omfattar även tolktjänster för Post- och telestyrelsen. Förfrågningsunderlaget säger att "För Post och Telestyrelsens del är det mest förekommande tolkningar i affärssammanhang". I det ramavtal som åtföljer förfrågningsunderlaget som bilaga sägs "Företaget ombesörjer att förmedla auktoriserade rättstolkar, auktoriserade tolkar, auktoriserade sjukvårdstolkar, eller utbildade tolkar samt övriga tolkar som genomgått rekryteringstest". De priser som efterfrågas är timpriserna för utbildad tolk, auktoriserad tolk, auktoriserad rättstolk, auktoriserad sjukvårdstolk. Ingenstans i underlaget eller i ramavtalet efterfrågas eller ges möjlighet att erbjuda eller tillhandahålla utbildade konferenstolkar.

Skulle de synpunkter som framlagts ovan inte vinna gehör ser vi som enda utväg att registrera även konferenstolkförmedlingar och skapa en auktorisation för konferenstolkar, samt att se över bestämmelserna gällande registrering så att de passar in även på konferenstolkförmedlingarnas specifika situation. Naturligtvis måste motsvarande anpassningar även göras i de föreslagna rekommendationerna för upphandling av tolktjänster samt i den föreslagna God tolkförmedlingssed.

Om förslagets definition av tolktjänst i § 1 kvarstår

Med lagförslagets definition av tolktjänst kommer myndigheter med största sannolikhet att tillämpa Lagen om tolkförmedlingar även vid upphandling av konferenstolktjänster. Detta innebär att lagtexten i övrigt måste anpassas så att den gör det möjligt för konferenstolkförmedlingar att registrera sig, och också tar konferenstolksmarknadens särdrag i beaktande. Detta gäller framför allt lagförslagets § 5, där det står att registrerade tolkförmedlingar skall verka för att tolktjänster utförs av auktoriserade tolkar, samt definitionen av tolkförmedling i § 1.

Med § 5 nuvarande ordalydelse skulle kvalitetsproblem och orättvisa konkurrensfördelar lätt kunna uppstå. Ett hypotetiskt exempel:

FN skall anordna en internationell konferens i Sverige och ber svenska staten boka konferenstolkar. Här handlar det om att sätta ihop ett tolklag med erfarna konferenstolkar som har vana av tolkning på internationell nivå. Samtidigt föreskriver reglerna om offentlig upphandling att en anbudsinfordran genomförs. Om upphandlande myndighet är bunden av regler som föreskriver att man måste anlita en registrerad tolkförmedling innebär detta i

praktiken att man inte har några som helst garantier för att man kommer att få en högkvalitativ konferenstolkning.

Dels finns en överhängande risk att den registrerade förmedlingen saknar nödvändig erfarenhet av liknande uppdrag, dels snedvrids konkurrensen pga att endast (i Sverige) registrerade förmedlingar kan lämna in anbud. Marknaden för konferenstolkning är i högsta grad internationell, och det vore olyckligt att utesluta potentiella anbudsgivare på grundval av krav om en registrering som inte är relevant i sammanhanget.

Ytterligare ett problem är det faktum att en registrerad förmedling utan nödvändig erfarenhet riskerar att utlova leverans till villkor som inte stämmer överens med gängse praxis för konferenstolkning vad gäller arbetsvillkor, sammansättning av tolklaget, arvode, osv. Följden kan bli att man inte lyckas rekrytera de erfarna konferenstolkare som uppdraget kräver.

Vad beträffar § 1, definitionen av tolkförmedling, vill vi dessutom påpeka att det enligt vedertagen praxis i konferenstolksammanhang är vanligt att en tolk som ombeds tolka vid en konferens också ombeds rekrytera, och fakturera för, övriga tolkar i "tolklaget", tolken fungerar då som "samordnande tolk" (bilaga 13-15). Med förslagets definition av tolkförmedling skulle denna tolk kunna åtalas för olaglig förmedlingsverksamhet. Det är orimligt att begära att en tolk som vid en eller ett par tillfällen per år förmedlar ett uppdrag åt några kollegor skall låta registrera sig som tolkförmedling.

AIIC-Sverige hoppas härmed ha tydliggjort att vi i Sverige har två olika kategorier yrkesverksamma tolkar att ta hänsyn till, varje kategori med sina specialkunskaper. Vi hoppas att registreringen av kontakttolkförmedlingar kan genomföras så snart som möjligt, i enlighet med SOU 2004:15, och med det av oss efterlysta förtydligandet av definitionen "tolktjänst".

AIIC-Sveriges arbetsgrupp har bestått av Elisabet Tiselius (ordförande), Gerd Mattsson (föredragande) samt Frederik Hafrén, Per Svensson, Maria Hemph-Moran och Linda Schenck.

Stockholm den 25/5 2004

Elisabet Tiselius
Ordförande

Gerd Mattsson
Föredragande

BILAGOR

Bilaga 1.	Introducing AIIC
Bilaga 2.	AIIC Professional standards / Yrkesmässiga regler
Bilaga 3.	AIIC Code of Professional Ethics / Yrkesetisk kodex
Bilaga 4	ISO 4043--Mobile Booths for Simultaneous Interpretation
Bilaga 5.	ISO 2603--Fixed Booths for Simultaneous Interpretation
Bilaga 6.	AIIC – EU Agreement
Bilaga 7.	AIIC – United Nations Agreement (2000-2005)
Bilaga 8.	AIIC – Global Union Federations Agreement
Bilaga 9.	Översättning och tolkning språk som möts
Bilaga 10.	Directorate General for Interpretation – Become an Interpreter
Bilaga 11.	Europaparlamentet – Tolkning
Bilaga 12.	European Masters in Conference Interpreting
Bilaga 13.	Guidelines for Consultant Interpreters
Bilaga 14.	Master Contract to Recruit Conference Interpreters
Bilaga 15.	Individual Contract